

NEWSPAPER ARTICLES III

NEWSPAPER ARTICLE #11 1947. augusztus 24. Vasárnap – pg. 3

Most történnek az utolsó erőfeszítések, hogy

a felszentelésig helyrehozzák a székesegyházat

Milyen lesz ideiglenesen a templom belseje?

A városokról általában nem látképeket hordunk, hanem egyes fotográfiákat, amelyek azonban hangsúlyosabban és példásabban beszélnek, mint az összképek. Ha Párist említik, az Eifel toronyra gondolok. Ha Róma nevét hallom, a Szent Péter templom hatalmas sziluettje révül fel bennem. Ha Prágát mondják a Hradzsín áll egy dombtetőn. Athént az Akropolis fölségesíti meg előttem. Így lehetne fényképezni a metropolisokat, de ezúttal Szombathelyről van szó. Amikor a fogság egy keserű órájában a honvágy epesztett el a város után, akkor önkéntelenül a székesegyházról írtam a naplómbe emlékező-idéző sorokat. Nem történt véletlenül. Ma már megértem, ami akkor tudattalan, inkább csak ösztönös volt. Szombathely- közléről vagy távolról nézve, multba vagy jövőbe nézve, kicsinyben vagy nagyításban – a székesegyház és a székesegyház: Szombathely. Hogy ez nem kegyesen és nagyvonaluan kitöltött elmélet, egyéni képzeletszülte játék, hanem erő és élet, bizonyítja az a tény, hogy 1945. március 4.-e után, amikor egy dies irae rettenetével leomlott a templom, most 1947. szeptember 7-8-ára készülünk.

Három év után, mint az ujjáépítés hősi éposza Szombathely és a székesegyház egyességének ékes gyakorlata – ujra áll a templom.

Az ujjaszentelés országos ünnepségének előheteiben sűrűn keresik fel a látogatók a székesegyházat azzal a kérdéssel, hogy az ünnepig elkeszülnek-e a hátralévő munkálatokkal. A kérdést feltették a legilletékesebbnek, dr. Sággy Elek apátnak, aki a következő felvilágosításokkal szolgált.

Valóban, az állványok eltűntek és már csak a könnyen elérhető oldalfalak és szegélyek várják a vakolást. Egyszerű és sima a falazat, de talán most domborodik ki legjobban a gyönyörű architektúra. A diszletek nem vonják el a néző figyelmét, amely most teljes mértékben a hatalmas arányokra, az oszlopok és boltívek között kibontakozó összhangra, a nagyszerű egésyre koncentrálódhatik.

A mellékoltárok vakolatlanok és így is maradnak disztelen egyszerűségben. Az oltárasztalokat azonban olyan állapotba hozzák, hogy a szentelés után misét lehessen mondani felettük.

A szentély már egészen kész. Sőt a vakolatot gyenge szinezéssel látják el, hogy harmóniába olvadjon a megmaradt márvánnyal. Helyükre kerültek a régi padok, a kanonoki stallumok, a villanykörtés rézgyertyatartók, olyan formában, ahogy a régi fényes templomban láttuk.

Ujak lesznek az első oszlopok mögé szerelt reflektorok, amelyek a főoltárképet fogják megvilágítani. Az oltárképet a kőszegi bencések adták kölcsön, Dorfmeisternek a Magnificatja. Kisebb lesz a régi oltárképnél, a hiányokat drapédiákkal fogják pótolni. Hátra van még a kórus vakolása és diszítése. A padlózat egy beton alapzatot kap a szentelésre, megfelelő kőlapokkal, később diszítik majd. Padok egyelőre nem kerülnek a főhajóba. Részen, hogy több legyen a férőhely a szenteléskor, részen, mert elkészítésük óriási összegeket emésztene fel. A régi padok ugyanis mind tönkrementek, amikor a főhajó hatalmas boltozata leszakadt.

Negyven ember dolgozik lázas tempóban, úgyhogy a munkálatok a szabályszerű időben befejeződnek. A megállapodás szerint a vállalkozó augusztus végén adja át a templomot az építetőnek, hogy a fennmaradó héten még kellőképpen kitakarítható és feldiszítható legyen a székesegyház. Az egyházközségi egyesületekben megindult a munka és a szervezkedés, girlandokat fonnak és zászlókat himeznek, és ahogy közelednek a nagy napok, annál jobban erősödik a munka, hogy külsőségeiben is minél impozánsabb legyen az ünnep, amely minden bizonnyal nemcsak a katolikus híveknek, de Szombathely minden polgárának örömmünnepe lesz.

(p.j.)

Ref: 1947. augusztus 24. Vasárnap – pg. 3 NYUGATI KIS UJSÁG

***NEWSPAPER ARTICLE* #12** Vas Népe, March 4, 2002

Szombathely gyásznapiján

A várost ma 55 éve sújtotta az amerikai légitámadás – A túlélők emlékeiket idézik

Némethy Mária

Azon a vasárnapon, 1945, március 4-én húsz perc alatt majdnem 260 tonna bomba hullott Szombathelyre. A Royal Air Force és a 15. Légihadsereg, azaz az angol és az amerikai légierő (mai ismereteink szerint) a második világháború alatt tizennyolcszor bombázta a várost. Legtöbbször a repülőteret vették célba, s legtöbbször amerikaiak oldották ki gépük gyilkos terhét Szombathely felett. Magyarország 52 városa közül a háborús károkat tekintve Szombathely az ötödik volt. Itt 423 polgári áldozata volt a bombázásoknak. Azon az 55 évvel ezelőtti vasárnapon az amerikaiak 118 gépe, B-24-es bombázója 259,6 tonna bombát dobott a városra. A Perint-pataktól keletre eső részét módszeresen elpusztították. A gépek öt hullámban érkeztek (vannak, akik négyre emlékeznek), s hosszasan keringtek a város felett. Az első hullám 12 óra 40 perckor oldotta ki bombáit a vasútállomás fölött. A ma már egyre fogyatkozó túlélők közül néhányat arra kértünk, elevenítse fel az akkor átélteket, a civil lakosság leírhatatlan szenvedéseit.

Halálos csend volt

Kosztolányi Tibor 11 évesen élte át az akkor történeteket. A nyugalmazott mérnök a megyeszékhelyt ért légitámadásokat – a ma már utánnomásként sem kapható- *Emlékkönyv II. Szombathely 1944-1945* című kötetben tanulmányban dolgozta fel. Arra a március 4-ére így emlékezik: "Vasárnap volt, szép napsütéses, kissé szeles, kissé csípős idő. Fél 12 felé megszólaltak a szirénák. Mivel már hosszú idő óta nem érte a várost támadás, úgy gondoltuk édesanyámmal, hogy felesleges elmennünk a Jégpincébe, otthon maradtunk és megebédeltünk. Édesapám ugyanekkor a repülőtéren volt. A házban együtt laktunk nagyszüleimmal és édesapám nagybátyjával. Az ebéd még meg sem melegedett, amikor nagy dübörgéssel megérkeztek a bombázók. Az udvaron nézelődve vártuk, hogy mi lesz. Elég hosszan köröztek, majd 12 óra 40 perckor az első hullám a város felé kanyarodott. Alacsonyan jöttek, az akkori Reich Gépgyár magas kéményétől kelet felé repültek céljuk felé. Irányuk az Eredics Ferenc, ma Szinyei Merse Pál utca 23. számú ház udvaráról nézve északnyugati volt. Rohantunk a pincébe, hiszen már süvítettek a bombák. A támadás elvonultával feljöttünk a pincéből, úgy gondoltuk, vége a bombázásnak.

elvonultával feljöttünk a pincéből, úgy gondoltuk, vége a bombázásnak. Kimentünk az utcára, a város felé nézelődtünk. A szomszédot kérdeztük, mit lát, mert nála távcső volt. Pár perc múlva megérkezett a második hullám. Az udvarról nézve már közelebb haladtak a kéményhez, a robbanások is közelebb hallatszottak. Közben megjött édesapám, aki a nyílt terepen jól látta a gyülekező gépek sokaságát. Hazaindult kerékpáron, hogy figyelmeztessen minket a veszélyre. Megérezte, hogy a házban maradtunk. A bombázások szüneteiben mindig feljöttünk a pincéből, és most már édesapámmal együtt figyeltük, hogy a gépek mindig nyugatabbra haladva fordultak a város felé, azaz a várost keletről nyugat felé bombázták, s ez azt jelentette, hogy hamarosan mi is sorra kerülünk. Nem tudom hányadik hullám, talán az ötödik érkezésekor, amikor rohantunk a pincébe, édesapám azt mondta: na most imádkozzatok! Ekkor értettem meg, hogy nagy baj van, itt meg is lehet halni. Engem a szüleim az egyetlen vastag boltív alá állítottak: ha a pince beszakadna, talán én megmaradhatok. Azután mindnyájan elkezdtünk hangosan imádkozni. Először a bombák suhogó, majd sivító hangját hallottuk, s rémülve vártuk, hová esnek. Azután óriási robbanások közepette szinte hintázott az egész pince, mi pedig a földön ülve, magunkat összehúзва vártuk a következő adagot. A bombázás ezen része több percig tartott. A bombák tőlünk 600-800 méter távolságban robbantak igen nagy tömegben. Nem említettem még az erős motorzúgást, ami a levegőt és a házakat szinte rezgésbe hozta. Azóta is hallottam e zajt álmomban. Amikor ez a hullám is eltávozott, gyorsan kerékpárra ültünk, kirohantunk a Jégpincébe.

A repülőgépek távozása után a Jégpince útról néztünk a város felé. Akkorra már beterítette a barnás-vöröses por, amely minden bombázás velejárója a szétvetett házak porrá vált maradéka.

Halálos csend volt. Az emberek magukba roskadva álldogáltak. Nemsokára megérkeztek a városból menekültek. Volt köztük sérült, légnyomásos, egyiküknek a füléből, másuknak az orrából folyt a vér. Mesélték, hogy mit láttak, mit éltek át. Mivel villany hiányában a légiriadót nem fűjték le, sokáig nem mertünk hazamenni. A sokakra végzetes támadást mi szerencsésen megúsztuk."

Siralom, gyászének és jajszó

Dr. Lelkes József nyugalmazott püspöki helynök: "Napfényes vasárnapra ébredtünk aznap. Bizonyára senki sem sejtette, hogy négymotoros Liberátorok közelednek halálos terhükkel Szombathely felé.

A székesegyházban ünnepi szentmise volt XII. Pius pápa tiszteletére. A szentmise végén felzúgtak a szirénák, légiveszélyt jeleztek. Akkor a főplébánia káplánja voltam, s az Oltáriszentséget a székeskáptalan kriptájában, a székesegyház alatt helyeztem biztonságba. Ezután a főplébánia pincéjébe siettem, ahol nyolcan voltunk, és közösen imádkoztunk. Mintegy félóra múlva hatalmas dübörgések és robbanások zaja hallatszott. 'Az óvóhelyen megremegett a szívünk, mint ahogy megremegnek az erdő fái a széltől. /Iz. 24,19/ 'Bizony szorongott akkor a hős is' /Szo. 1,14/.

Amikor feljöttem az óvóhelyről és kinyitottam a kaput, megdöbbenem láttam, hogy az akkori Városháza egy romhalmaz. Eszembe villant: 15 méterre voltunk a haláltól. A Püspökvár felé mentem, az utca sarkára érve a törmelék és porfelhőn keresztül fájó szívvel láttam, hogy a csodálatosan szép, művészi székesegyházunk romokban hever. Toronyórája 12 óra 47 perckor, a bombatalálat idején megállt. Szemlélve a fájdalmas pusztítást, Madách szavai jutottak eszembe: Az ember vagy épít, vagy rombol, de valamit mindig csinál. Most éppen rombolt. A Szily János utca 5. szám alatti kanonokházat szintén találat érte. D. Kis Lajos püspöki helynök és Pintér József kanonok mindketten a ház romjai alatt haltak meg. A Püspökvár északi oldalát is bomba rongálta meg, annak lépcsőjén a lesiető két piarista kispap szintén meghaltak. A Hollán Ernő utcában a 6. számú ház és a 2. számút, amelyben a szüleim laktak, ugyancsak találat érte. A székesegyház romeltakarításánál a kórus alatt találtuk meg özv. Pávó Józsefné holttestét. Ő a férjét két héttel azelőtt veszítette el, őerte jött imádkozni a templomba. Mindketten szegediek voltak.

Hiányos lenne a visszaemlékezésem, ha nem emlékeznék meg azokról a polgári áldozatokról és a hozzátartozókról, akik könnyel a szemükben és fájdalommal a szívükben emlékeznek erre a napra. Ismertem egy édesapát, aki a bombatámadás idején a belvárosban járt. Felesége és három kislánya otthon, a családi házukban maradt. Bombatalálat érte a házat, mind a négyen meghaltak. Az édesapa, aki már csak szereteteinek holttestét látta viszont, pillanatok alatt megöszült. Többé senki sem látta mosolyogni. A Várköz sarkán lévő épületben aznap eljegyzési ünnepséget tartottak. Csak a vőlegény maradt életben, a szülők és a menyasszony is meghaltak. Egy kisírt szemű édesanyára emlékszem, aki azzal jött, hogy bombatalálat érte a házukat, s leánya, aki a Martineum könyvkereskedésben pénztárosnő volt, holtan maradt a ház romjai alatt.

Ha most a krónikás a vihar napjait akarja leírni, az emlékezés tekercsét göngyöliteni, úgy jár, mint a próféta: 'Az Úr a tekercsét kiterítette előttem és az kívül is, belül is tele volt írva, az siralom, gyászének és jajszó volt, ' /Ezek. 3,3/'.

Mindenünk odalett

Dr. Fodor Ernő nyugalmazott ügyvéd: "A Vörösmarty utca 3. szám alatt laktunk, egy sarokházban, az úgynevezett Klonkay-házban, amelynek a másik fele a Kisfaludy utcában volt. Fél egy-háromnegyed egy tájban megszólaltak a szirénák. Lementünk a ház pincéjébe, az óvóhelyre, ahol körülbelül kilencvenen voltunk. Az utcáról, máshonnan is jöttek ide emberek. A bombatámadás során a ház Kisfaludy utcai részét teljesen levitte a bomba. Csodával határos módon maradtunk meg az óvóhelyen. Akkor már, a háború vége felé az állam intézményei itt voltak Szombathelyen. Két nagykövetségre is emlékszem, ha jól tudom a Szily János utcában volt a német követség, a papi szemináriumban pedig a japán. Valószínűleg ezeket akarták bombázni. Borzasztó emlékeim vannak a bombatámadás utánról. A szüleim dolgos, becsületes életének minden kincse odalett egy fél perc alatt. A lakásunkból nem maradt semmi, de ez akkor századrangú kérdés volt. Az elemi iskolás igazgatómat holtan láttam a Kisfaludy utcában, s számos ismerőst is. 19 éves voltam akkor. A Pallace Szálló romjai alól az apósom mentett ki embereket, akik ott dolgoztak. Sok emberáldozat volt. Dr. Pintér Miklósék a székesegyházból igyekeztek haza a Hollán Ernő utca felé, amikor bomba ölte meg őket. Rengeteg áldozatot követelt az a nap. Még évek múlva is visszatért az emléke. Volt néhány későbbi ügyfelem, akik amikor azt a kérdést tették fel, hogy mivel tartoznak, azt válaszoltam: 'Én tartozom önöknek egy életen át, mert amikor a bombázáskor a romeltakarítást végezték, jó szót, darab kenyeret, ruhát adtak akkor, amikor földönfutók lettünk.' Emlékszem a Széll Kálmán utcában, a régi Hodászy-házban húztuk meg magunkat. Semmink sem volt, de akadtak, akik befogadtak bennünket."

Forrás: Vas Népe 2000. március 4. SZOMBAT

Egy millió forint költséggel

épült ujja a szombathelyi székesegyház,

amelyet ma szentel fel Mindszenty hercegprimás

1945. március 4-én érte Szombathelyt a legnagyobb és a legpusztítóbb bombatámadás. A belváros nagyrésze elpusztult s rombadőlt a Szombathely büszkesége: a Székesegyház is.

A déli háromnegyed órakor lehulló romboló bomba a tetőzetten és a főhajó óriási dongaboltozatán keresztül hatolt be az első padosorok előtt, a padlózatán robbant. Érthető tehát az a rettenetes pusztulás, mely a több hullámban történő támadás után a pincékből kijövő híveket foglalta. Először ugylátszott, hogy teljesen elpusztult a hatalmas templom. A dongaboltozat teljesen beszakadt, a templom felett az ég kék palástja látszott.

Szombathely büszkeségének, az ország egyik legszebb barokk templomának pusztulása nagy fájdalommal töltötte el az embereket. A fájdalmat azonban hamarosan az élniakarás szent láza s az ujjáépítés teremtőereje váltotta fel. "Felépíteni a székesegyházat!" adta ki a jelszót Kovács Sándor megyéspüspök. Akaratereje és hite csakhamar ezekben talált visszhangra s már 1945. június 10-én megkezdődött szervezeten és hivatalosan a romeltakarítás, majd az ujjáépítés munkája. Először önkéntes munkások dolgoztak; Szombathely népe rangra való tekintet nélkül sietett a bombázás eredményének eltüntetésére. 900. köbméter törmelékkel kellett eltávolítani a templomból. S ment a munka, mert érezte mindenki, hogy a templomnak minél előbb át kell venni hivatását.

Az önkéntes munkások után hivatásos munkások és építésszek vették át a munkálatokat. Beer Ferenc vállalkozó és munkásai örökidőkre beirták nevüket a Székesegyház történetébe.

Az épület biztosítása s az új építkezések olyan nagy arányúak voltak, hogy úgy látszott, soha sem fejeződnek be. Le kellett bontani a homlokzat felét, oszlopokkal és szobrokkal együtt. Be kellett állványozni az egész főhajót, hogy a beszakadt dongaboltozatot elkészítsék. A tetőzethez 120 köbméter épületfát és 90.000 darab zsindelet használtak fel. Csak az állványzat elkészítéséhez 750 köbméter fa kellett, 140.000 darab téglát, 6 vagon égetett meszet és 5 vagon cementet használtak fel. 1946 nyarán elkészült a főhomlokzat s mire a tél beköszöntött, fedél alá került a Székesegyház.

Az idén április 9-én kezdődött a munka. S a Székesegyház az előirt időre, a mai felszentelésre készen áll. Az elvégzett munka közel egymillió forint értékű. A költségeknek körülbelül az egyötödéhez járult hozzá az állam, a vármegye és a város, a többi a katolikus hívek áldozatkészsége teremtette elő.

Ujra áll a Székesegyház. Ilyen nagyarányú építkezés kevés történt az országban. Templomban pedig egyedülálló. A helyreállítás még nincs teljesen befejezve. Vakolatlanok az oldalfalak, a mellékoltárok. Nincsenek még padok, de a templom istentisztelet tartására már alkalmas.

Valószínű Forrás: Vas Népe 1947. szept. 7. Szombathelyi Állami Levéltár. Szerző ismeretlen.

Kuntár Lajos emlékezése Szombathely Bombázására

...A háború legemlékezetesebb, legfélelmetesebb élménye Szombathelyhez köt: az 1945. március 4-én a várost több hullámban ért bombázáshoz fűződik. Lakott területen átélt légitámadások közül ez volt a legmélyebb emléket hagyó, hiszen a halál olyan közel kaszált hozzám hogy az életemet csak futással menthettem meg.

Szombathely legnagyobb és legkorszerűbben felszerelt nyomdája, a Vasvár-megye az azonos című napilap mellett a Budapestről menekült országos újságokat is gyártotta, így nagyon leterhelt volt. A katonai sajtótermékek előállítására általában vasárnapokon adódott mód. Így történt ez 1944. március 4-én, Szombathely gyásznapján is. *Németh Zoltán* honvéd-nyomdással az udvari alagsorban lévő szedőteremben a Magyar Katonaújság új számát tördeltük, amikor egyre hangosabb lett a repülőgépek bűgása. Felszaladtam az udvarra: a székesegyház irányába tekintve több gépet láttam felém közeledni. A kioldott bombáik süvítése erősödésére visszarohtam a szedőterembe, s más lehetőség nem lévén, az egyik szedőgép alá bújtam. A veszélyérzetem ösztönösen késztetett erre. Ezután több csattanás hallatszott, a terem pedig üvegszilánkokkal és korommal lett teli. Amikor a végtelennek tűnő perceket csend követte, feljöttünk az udvarra, az elénk táruló látvány megborzasztott: a posta felőli házak mind romokban heverték.

Az üzemben mások is dolgoztak, így öten-hatan bámultunk egymás kormos, véres arcára. A fülem erősen zúgott, mégis meghallottam a szomszédos ház romjai felől érkező hangokat, nyöszörgéseket. A mentésükhez kezdtünk, két személyt szabadítottunk ki, amikor újabb repülő közeledtek, amelyeknek a bűgása mindnyájunkat futásra késztetett. Koroknay István javaslatára vele rohantam a premonstreiek óvóhelyére. A mintegy 100 méteres távot a versenyeken is méltányolható időben tettük meg. Az életünkért futottunk. A bankhoz (később áruház) értünkkor a közeledő bombák felerősödő hangja majdnem megbénított. Már szinte éreztem a halál kaszájának suhintását, amikor az utolsó erőmet összeszedve megvettem a Széchenyi utca szélességének métereit. Lehet, hogy már nem is voltam öntudatnál, amidőn a légnomás a premonstreiek kapualjában földre nyomott. Éles csattanások közepette estünk be az óvóhelyre. Sikoltozás, jajveszékelés, meg hangos imádkozás hangzavara fogadott. Ezek hatására engem is olyan pánikhangulat fogott el, amilyent más óvóhelyen, de még a fronton sem éreztem.

Ezen a napfényes vasárnapon nagyot aratott a halál Szombathelyen. A romok alól kiemelt halottak százával feküdtek kiterítve a járdákon. A természet azzal enyhítette az emberek fájdalmát, hogy hétfő reggelre fehér hólepelt vont az áldozatokra...

*

A halál, amely az orosz fronton, Budapesten, és itt Szombathelyen oly közel járt hozzám, engem ugyan mind ez ideig megkímélt, pedig kegyetlen hozzám: a születésem előtt egy hónappal elvitte az apámat, majd valamennyi közvetlen hozzám tartozót: az édesanyámat, a testvéreimet, a feleségemet, és az egyetlen gyermekemet. A 89. évemben értem is bármikor eljöhet. Ennek tudatában élek, de amíg nem jön, dolgozom, alkotok, hogy minél több és jelentősebb jelet, alkotást hagyhassak magam után! Ezt szolgálja ez az emlékirat-töredék is.

Forrás: Vas Népe, ÉVFORDULÓ, 2003. március 4. KEDD

Százezer hívő és a magyar főpapság Szombathelyen

A szeptemberi verőfényben ünnepelte Szombathely városa és az egyházmegye újjáépített székesegyházának megáldását és Kisboldogasszony napján ezzel kapcsolatban megtartotta Mária-kongresszusát.

Az egész magyar katolicizmus résztvett az egyházmegye és város ünnepén főpásztoraival és zarándoktömegeivel. Itt voltak: *Grósz József* kalocsai, *Czapik Gyula* egri érsek, *Shavoy Lajos* pápai trónálló, székesfehérvári püspök, *Pétery József* váci, *Hamvas Endre* csanádi, *Papp Kálmán* győri, *Bánáss László* veszprémi püspökök, *Kovács Vince* váci segédpüspök, *Endrédi Vendel* zirci főpát, *Sárközy Pál* bencés kormányzópát, *Simontfy Jenő* csornai prépost, *Folba János* a tábori püspökség vezetője, a szerzetesrendek tartományfőnökei, az *Actio Catholica* országos elnökségének küldöttsége.

Mindszenty József bíboros hercegprímás az ünnep előtti napon érkezett. Jánosháza határában *Vas megye* hivatalos küldöttsége, Szombathely határában a város nevében köszöntötték. A szombathelyi püspöki palota kapujánál a város lakosságának szünni nem akaró lelkesedése közben *Kovács Sándor* szombathelyi püspök fogadta a bíboros hercegprímást az egyházfejedelmek, a szombahelyi káptalan és a papság élén. Üdvözölte a szülőföldjét meglátogató hercegprímást, aki a lelki megújulás hatalmas munkájának élén áll e nehéz időkben. A hercegprímás örömet fejezte ki, hogy haza jöhetett szülőföldjének arra az ünnepére, amelyik fényét széthinti az egész országra. Többszörös kívánságra a bíboros hercegprímás a palota előtt összesereglett lakosságnak rövid beszédet tartott. Utalt beszédében a lelkek újjáalakulására, ami nélkül nem lehet igazi újjáépítés. Csak erős nép tud építeni templomokat.

A székesegyház megáldása

Ragyogó napfény fűrésztötte a székesegyház homlokzatát, amely elé a bíboros hercegprímás a püspökök és száznyolcvan pap kíséretében kivonult a megáldás szertartását elvégezni. Utána ünnepi szentmisét mondott a hercegprímás. A tízezrekre menő hívősereg túlnyomó része a templomtérén és a székesegyház körül, a feltárt római romok mellett hallgatta a megafonokon közvetített szertartást és szentbeszédet.

A zsúfolásig megtelt székesegyház szentélyében a papság és a hivatalos kiküldöttek mellett ott volt a templomot építő *munkások* 150 főnyi csoportja, akik a szentmise alatt *közös szentáldozáshoz járultak*.

Nem emlékeztünk a csodákra

Az evangélium eléneklése után *Kovács Sándor* megyéspüspök lépett a szószékre és elmondotta az újjáépített székesegyházban első szentbeszédét híveihez. Szavai mély hatást keltettek már azért is, mert az első nagy építő püspök *Szily János* méltó utódjának köszönhető elsősorban az újjáépítésnek ez a rendkívüli sikere.

Kovács Sándor püspök nagy beszédében idézte a jeruzsálemi templomromokhoz visszatért nép bűnvallomását: "A mi atyáink megkeményítették nyakukat és nem hallgattak parancsokra és nem emlékeztek a csodákra sem, amelyeket értük műveltél." Majd elmondotta a püspök a székesegyházának pusztulását és az újjáépítés mindent felülmúló hősi munkáját, hálát adva Istennek, hogy papjai és hívei egy szívvel és lélekkel állottak melléje e roppant feladatban.

Székesegyházunk újjáépítését elsősorban azért végeztük – folytatta a püspök -, hogy a rombadőlt ország újjáépítéséhez annyira szükséges lelki és erkölcsi erők e székesegyházból, mint erőforrásból induljanak szét az egyházmegyébe. Minden székesegyház az egyházmegyei templomok édesanyja... A romok között elmélkedő ember érzi és tudja, hogy jobb és békésebb világot csak jobb emberek fognak teremteni. Székesegyházunkat újjáépítettük másodsorban azért, mert nemcsak magunkat akarjuk megszentelni, hanem megvalósítani az Úr imádságát, hogy – jöjjön el a Te országod! Küzdő katolikussá kell lenni! Dolgozó katolikussá! Ezt az erőt, hősiességet itt a templomban kapja meg az ember az Isten országáért való küzdelemben. Ez az a harc, amelynek nincs más célja, mint a békesség a földön a jóakarató embereknek... Küzdelem nem emberek, de az embertelenség ellen.

- Megköszönjük Szűzanyánknak, hogy a Madonna-kápolna sértetlenségével megüzente nekünk, melyik úton haladjunk. Ezen az úton a katolikus anyaszentegyház vezet, a népek nevelője és anyja. Ezer éven keresztül a magyar népnek is Ő volt a nevelője. S ezer éven keresztül ott volt a magyar nemzetnek minden szenvedésében, vállalta a szenvedések rá eső részét.

- Szövetséget akarunk kötni Istennel Szűzanyánk keze által – segítsen meg, hogy újjáépíthessünk mindent e földön. Újjáépíthessük otthonainkat, templomainkat, iskoláinkat, de újjáépíthessük a mi egész életünket is, amelyben ne legyen többé gyűlölet, harag, irigység, szemérmelenség, széthúzás, hanem legyen meg a lelkek egysége, a társadalmi és nemzeti életben Istent kereső és Istenben egymásra talált lelkek egysége.

"Ti vagytok az elsők"

A fölszentelés és ünnepi szentmise után Szombathely ifjúsága vonult be szentmisére, amelyet Shvoy Lajos Székesfehérvár püspöke mutatott be. Több mint hatezer gyermek és ifju szorongott a székesegyházban. Szentmise közben Papp Kálmán győri püspök intézett beszédet hozzájuk, akiknek ez a nap egyúttal az iskolaév kezdő Veni Sancte-jük is volt. A győri püspök e szavakkal kezdte beszédét:

- Még nem száradt meg a falakon a szentelt víz, amellyel Magyarország hercegprímása felszentelte ezt a romjaiból új életre kelt székesegyházat. Ti vagytok az elsők, akiket idehívtunk, hogy velünk együtt örvendzettek és hálát adjatok. A hit és szeretet diadala volt ez az újjáépítés. Az új iskolaév kezdetén számotokra ez a legszebb példa: a munka, hit és szeretet.

- A katolikus ifjúság nem maradi nem a multak romjain kesereg, hanem a haladás élénjár s a jövőt építi, mint a templomépítők. Erős ifjúságra van szüksége a viharokkal küzdő Egyházunknak és a romokból újjászületni akaró magyar hazánknak egyaránt.

A püspökök és munkások asztala

Kovács Sándor püspök ebédet adott a palotában a templomépítő munkásoknak, amely ebéden a püspökök is résztvettek. A bíboros mellé két munkás foglalt helyet az asztalnál, ugyanígy ültek az érsekek, püspökök és apátok mellett a többi munkások. A vendéglátó püspök szavai után a munkavállaló emelkedett szólásra, hangoztatva élő hitüket, amely munkaközben eltöltötte őket és továbbra is velük lesz. A bíboros hercegprímás közvetlen szavakkal köszöntötte a munkásokat. *Itt egy magasépítés folyt – mondotta a bíboros - nemcsak mérnöki, de lelki értelemben is. E magasépítésben összefonódtak a kezek. Őrizze meg a munkásság, de mindnyájan őrizzük meg ezt az összefogást. A köz eljutott, és egymásba fonódott kezek többé soha el ne eresszék egymást.*

Egyházi hangverseny

Délután a székesegyházban egyházi hangversenyt rendeztek az egyházmegye ismert énekkarai Boldogasszony-hangverseny címen több ezernyi közönség előtt. Három szombathelyi kórus köztük a

nagyhírű *Schola Sabariensis*, a zalaegerszegi és kőszegi kórusok énekeltek a régi nagy szerzők műveit és az újabb magyar szerzeményeket. Többi közt *Kodály, Bárdos, Harmat, Deák és Werner Alajosnak*, a *Schola Sabariensis* volt karvezetőjének énekeit. *Werner Alajos* ez ünnepre még külön megzenésített két Mária-éneket, amelyek máris közkedvelt énekek lettek.

A fénybeborúlt éjszaka

A felforrósodott ünnepnap éjszakára fénybe lobbant. Több mint két órán át vonult a kivilágított utcákon a gyertyás körmenet, melynek résztvevőit harmincezerre lehet becsülni. Az utak szélén szintén tizezrek állottak sort a körmenet hömpölygő fényfolyamának két partján. A Mária-éneket éneklő tömeg közt megható látvány volt egy kis szláv nyelven éneklő csoport.

Amikor a papság bevonult a templomba, *Bánáss László* veszprémi püspök lépett a szószékre. Szentbeszédét megafonok közvetítették a téren és utakon maradt híveknek.

- *A magyar élni tud és élni akar, - mondotta a püspök. – A nagy zuhanás után először megtöltötte a templomokat. Az építést a nagy pusztulás után nagyszerű sorrendben kezdte. Itt lelem föl magyarozatát az ősi Mária-tiszteletnek. Az életbe való görcsös kapaszkodás ez, az élet fájába: Máriába.*

- *Az élet önmagában nem állhat meg, segítségre van szüksége. A segítség a Hatalmas Szűz. Hatalma kiterjed égre, földre és a világra. Lehívja Jézust. Az elesett embert fölemeli. A bukott angyalt letaszítja a pokolba.*

- *Számunkra is fénylőfonál az Ő elkötelezettsége a magyar sorssal szemben Szent István óta. Ezért sír ajkunkon az ének: Mi lesz belőlünk, hogyha Te elhagysz. Nyujtsd irgalamjobbod feléje, bús nemzeted zokogva esd. Minden reményünk csak Te vagy.*

Már tizenegy óra volt, amikor a szentbeszéd után a székeskáptalan és papság elvégezte az éjfélig tartó, első ünnepi zsolozsmáját.

Ezt követte éjfélkor a székeskáptalan első ünnepi szentmiséje, amelyet *Rogács Ferenc* nagyprépost mutatott be. Utána egész éjszaka tartottak a plébániák, egyesületek és más szervezetek szentségimádási órái.

A Mária-kongresszus napja

Szombathely külön napot szentelt annak, hogy ünnepélyesen hálát adjon Boldogasszonyunknak az újraéledés kegyelméért, amelyet az Ő közbenjárására Isten nekünk juttatott. Éjjel és kora hajnalban a vonatok és az utak ontották a zarándoktömegeket.

Százezer ember ünnepelt ezen a napon ebben a harmincnyolcezer lelket számláló városban. *Vas, Zala, Sopron, Győr, Veszprém, Somogy, Fejér* megyék és *Budapest* adták a zarándokok javarészét, de láttunk a Duna túlsó partjáról, sőt a Bácskából is zarándokokat.

Az ünnepi szentmisét Magyarország hercegprímása pontifikálta, a szentbeszédet *Grósz József* kalocsai érsek mondotta, akinek szavait a megafonok közvetítették a teret, több utcát és a környező nagy parkot ellepő hívőseregnek.

A kalocsai érsek, Szombathely volt püspöke örömet fejezte ki, hogy hívei a hitnek és szeretetnek ezt a csodáját végbevitték. Méltó ezt az ünnepi örömet a Boldogságos Szűzanya elé helyezni. A mai ünnep zsolozsmájában imádkozzuk: "A Te születésed örömet hirdetett a világnak." Valóban új korszakot nyitott, az isteni irgalom korszakát. Ez az ünnep egyúttal figyelmezteti ezt a boldogságot hasztalanul kereső világot az igazi boldogság útjára. Ez az út az erény, a becsület útja. Ezt az utat csak Istennel találjuk meg. Nem zárja ki ez az út a földi boldogulás munkálását. De keressük először Isten országát – fejezte be főpapi beszédét az érsek – és az Ő igazságát és akkor a többiek hozzáadhatnak nektek.

Százezer ember a kongresszuson

Az ünnepet a Fő-téren megrendezett kongresszusi nagygyűlés fejezte be, amelyen megjelent a magyar püspöki kar háromszáz pap élén. A teret és környező utcákat ellepő közönség véget érni nem akaró lelkesedéssel ünnepli Magyarország hercegrímását és a megjelent püspököket.

Czapik Gyula Eger érseke nyitotta meg a gyűlést. Beszédében a magyarság sorshivatását idézte a hallgatók elé:- *Ma nem dicsőség magyarnak lenni, hanem keserű sors. A világ megvetettjévé süllyedtünk és még szerencsétlenségünket is bűnünkül tudják be. Hogy még szörnyűbb legyen helyzetünk, a magyarok ócsárolják a magyar multat és undokul piszkolják egymást. Mi ezek ellenére sem tagadjuk meg a megvetettség pellengérére állított magyar hazát és a magyar nevet szerencsétlenségében is vállaljuk. Tesszük ezt, mert mi keresztények vagyunk! Mellette állva kiáltjuk világgá: mi katolikusok, magyarok voltunk a dicsőség és jólét évszázadaiban, magyarok vagyunk ma a megpróbáltatás éveiben és magyarok maradunk a nehéznek ígérkező jövőben is.*

Az érsek megnyitó szavai után a bíboros hercegrímás mondotta el nagyjelentőségű kongresszusi beszédét. (Ez a beszéd megtalálható a Site Map "Elmélkedések II című fejezete alatt).

Új Ember 1947. SZEPTEMBER 14. pg. 6

A Note from the Project Manager:

1. This article was found in the original newspaper that was kept in the private collection of Mária Ekler, a Szombathely resident and member of the cathedral. The original is well discolored but in reasonable condition despite these many years. No English translation is available at this time. You may read the article in Hungarian by clicking on the "Hungarian Link" of the "Introduction page" (previous page). A translation would be welcomed and credit will be given to the translator at the end of his work. Please notify the Project Manager at the below e-mail address so that I can stop duplicate efforts by unknown visitors to this web site.

2. The text contains a major portion of the address by Cardinal Mindszenty that was given in the Főtér on September 8, 1947, with over 100,000 persons in attendance. There may be additional information in Toronyi's book (Chapter III) "Mária Ünnepe" that will be provided on this web site shortly. A photo of the "Front Page" can be found below as well as a photograph of the Lapel Pin that I believe was worn by the men in their lapels of their jackets this day. It is unknown how the pin was obtained and perhaps a reader can provide additional information on its origins, distribution and other pertinent information. The pin is approximately 10 mm long and was photographed with a coin that provides a reference as to its size.

A Project Manager üzenete:

1. Ezt az újságcikket egy eredeti 1947-es újságban találtuk, amelyet Ekler Mária, szombathelyi lakos, a székesegyház hűséges látogatója őrzött a saját iratai között. A sok év elmulta ellenére az eredeti újság viszonylag jó állapotban van, bár eléggé fakó. Nincs még angol változata. A cikk megtalálható a "Hungarian Link"-re való kattintással a "Bevezető oldalon" (előző oldal). Szívesen fogadnánk egy önkéntes fordító segítségét, akinek nevét feltüntetnénk a cikk végén. Kérjük, hogy lépjen kapcsolatba a Project Manager-rel az alábbi e-mail címen, hogy megelőzhesük az esetleges konfliktust több jelentkező esetén.

2. A szöveg Mindszenty József bíboros 1947. szeptember 8-án a szombathelyi főtéren elhangzott beszédének nagy részét tartalmazza, amely százezer ember jelenlétében zajlott le. Lehetséges, hogy Toronyi Németh István: Mária ünnepe című könyvének harmadik fejezetében még több részlet található, amely hamarosan felkerül erre a honlapra. A könyv borítólapján található fényképet csatoljuk egy kis kitzúzhető kereszt fényképével együtt. Úgy tudjuk, hogy a Mária kongresszuson ilyen tűt viseltek a férfiak a zakójuk hajtókáján. Mi nem ismerjük a tű eredetét, de talán valaki emlékszik a történetére és jelentőségére, s velünk is megossza ezt az információt. A kis fehér kereszt körülbelül 10 mm hosszú, és méretét lehet viszonyítani a vele lefényképezett pénzérméhez.

A bíboros hercegprímás beszéde

- Kisasszony ünnepén itt Szombathelyen egyszerre három templom bontakozik ki előttünk: a Boldogságos Szűz, amint belép születésével az életbe, hogy felszentelt hajléka legyen az Üdvözítőnek, a mi utunknak, igazságunknak és életünknek, benne szeplőtelen szíve alól fakadjon számunkra az Evangélium világossága a törvény eligazítása és a kegyelem forrása. A második a barokk-világ komoly újjáépítésének gyöngye, a ti székesegyházatok, amely megdermesztő omlásából és romjaiból áldozatos és szorgos kezek közbejöttével életrekelve az Anyaszentegyház áldásával és hívek imádságával megszentelve újra sugározza az Evangéliumot, beülteti életünkbe a törvényt és ránk bocsátja a fölséges kegyelmi élet egész zuhatagát. Dicsőség a magasságban Istennek és... Ezzel legyen az emberi méltóság vára és alapja. A harmadik a hívő vasi, zalai nép megannyi halhatatlan lelke, amely Isten képére alkotva, az Evangélium, a törvény és szentségi élet kibontakozása a két első szentély állandó mintázásában. Nem felejtve a két első, feléd fordulok, vasi, zalai hívő népiünk, ifjúságunk, és teszem ezt azzal az örömmel és emlékezéssel, hogy 45 esztendővel ennek előtte, mint első gimnazista én is a szombathelyi ifjúság boldog egyike lettem. Harmic évvel ezelőtt pedig az Úr Zala szőlőjének egyik szerény munkásának küldött Mikes püspök. Hogy milyen ember leszünk, az függ a családtól, a temetőben pihenő őseinktől és az iskolától. Ezeken keresztül ömlik a legerősebben az új test-lélek sarjba az Isten ereje. Ezért ragaszkodunk mi minden ellenében ehhez a három gratia externához, külső kegyelemhez. Schütz professzor egy hatalmas könyvben írja le, mivel tartozik annak a két egyszerű, névtelen embernek (Életem. Bp. 1942. 31.). Mit jelent a tisztességes vér, amelyet Krisztus vére szentel meg a házasság szentségében. Erőlködhetnek a világ fiai, ha nem ez a két vér van ott az élet forrásánál, a költött nagybácsi és hamis emberieskedés propagandája nem tudja pótolni, csak befoltozni úgy-ahogy. A század elején a történelmi Magyarországon valutát jelentett deáknak, diáknak lenni. Jól megnézték akkoron a deákat a magyar vidéken. A Hegyháton mindössze hárman voltunk deákok. Akkoriban a vonatozó diák ismeretlen fogalom volt, az iskola pedig halálosan komoly valami. Az iskolát nem rángatták szűzfelé, cifrábbnál-cifrább irányzatok nem használhatták petéik és gombáik lerakására. Az iskola a tudásnak és erénynek, jellemnek vára, külső szennyes hullámok nem csaptak át rajta. A vár komoly volt, a felelősségtudat járta át. Beiratkoztunk az I. osztályba 78-an, abból érettségiztünk 12-en. Szigorú híre volt a szombathelyi premontrei gimnáziumnak, de volt részünk szeretetben is. És amikor mint püspök ellátogattam Csornára osztályfőnökömhöz, kimentem a

temetőbe, annak elkerített premontrei részébe. As 57 sírból kikerestem a magam tanárait és őszinte hálámat belerebegtem abba az imádságba, amit lelkükért mondtam.

A szépreményű ifjúság

- Amikor deák lettem, azt kérdeztem egy hatodikos diáktól: ha deáknak levelet írunk, hogy kell azt megtitulálni. Az öreg diák komoly képpel azt felelte: még nem tekintetes, az majd az érettségivel lesz; hanem írd úgy: szépreményű. Szépnek, magasztosnak találtam azt az eleddig ismeretlen címzést, talán ma sem ütközik bele a demokráciába, Ez a cím nemcsak azt jelentette és jelenti, hogy az ifjú szép remények birtokosa, aki könyvtáskájában hordja a marsallbotot, pástorbotot, a miniszteri szék bársonyát, hanem azt is, hogy az ifjúra is reménnyel néz az Isten, az örök, szép, és igaz várva, hogy e három vonás kiverődik rajta: bizakodva nézi az Egyház, hogy az Evangélium élő szószéke, a törvény valósulása és a szentség hordozója, szóval valóságos templom, szentély lesz. És a haza a nemzet színevirágát, a jövő zálogát látja benne. Soha annyira szükség nem volt arra, mint ma, hogy iskolán belül, iskolán kívül ilyen ifjúságunk legyen, nem pedig meghalt szépség fejező csontváza, szép reményekben hajótörött, Jónással és Illéssel a csüggedtség, letöröttség borókája alá települt exhausta pubertas vagy éppen a tékozló fiúk sertésvályuja mellé helyezkedett ifjúság. Szolimánnak, de az egész muzulmán birodalomnak sem volt annyi muzulmánja Kőszeg vára alatt, amennyi pogány gondolat és érzelem van felvonulóban az önzetlenség, hithűség, a hazaszeretet, testi-lelki tisztaság védőbástyái ellen. A győrvári-egervári ingovány sok meggondolatlan labancot elnyelt. Az erkölcsi romlás minden idők örök örvénylő ingoványa.

Csak az erős és a romlatlan győzedelmeskedik

Magyar ifjúság! Ne mondj le a szűzies tisztaságnak, az érintetlen erőnek a tiszteletéről. Ami erős és romlatlan, csak az él és győzedelmeskedik. Üzenjétek hadat a kigyómódra kúszó, a mai levegőből hulló vagy céltudatosan telepített erkölcstelenségnek. Ha pogány nép ifjúságának legfőbb értékeül a pogány történetíró azt örökíti meg, hogy tiszta, érintetlen volt: a szentek unokái, Egyháznak, hazának reményei nem maradhatnak a pogány színvonal alatt. Bambergi Ottóról maradt fenn az a jellemkép: szemérmes, mint egy leány, de bátor, mint egy oroszán. Rabszolgái ne legyetek se bűnnek, se divatnak. Arminius felesége, a fenkölt gondolkozású Thusnelda, a rómaiak fogságába került, de lelkében maradt, aki volt. Nemes szíve egyszer halálos dőfést kapott. Kisfiát is

elfogták és dúrva, cirkuszi gladiátorrá nevelték. Évek multán látta csak viszont az anya. Beszélt neki szabadságról, szülőföldről, ősi temetőkről, hős elődökről, hagyományokról. De hiába! Savós, bamba volt a tekintete. Előtte már csak a dúrva, rabszolgai örömöknek, beszédeknek és birkózásoknak volt huzatja, mert dúrva, elvadult volt a szíve-lelke is. Az anya otthagya. Másnap, amikor új divatok pojácájaként ott látta a cirkusz homokján, utána leosont az alvó gladiátorok fekvőhelyéhez, elhúzta a függönyt, leemeli a kardját, belevágja a fia szívébe, hogy legyen vége a gyalázatnak. Magyar ifjúság! megszentelt hagyományok helyébe hordalék elemeket, árvizi öntvényeket be ne fogadjatok. El ne felejtsd Máriát, az eszményképet, keressétek a Mária-kongregációban; a ti lelketekben ne érje találat soha a templomot és éljen a lelketekben az Evangélium, álljon töretlen a két kőtábla és működjék benne a kegyelmi élet zuhataga Egyháznak, hazának javára. Az Egyház és Krisztus Szent Ágoston szerint egy személy (Doct. christ. 3, 31,44), (34-82). Az én evangéliumom úgy hangzik, hogy Jézus feltámadott halottaiból, meggyőzte a világot. Érte szenvedünk is egész a bilincsekig, mint egy gonosztevő. (Tim.II. 2, 8-9). A kereszténység alapjában véve abban áll, hogy teljesen alávetjük magunkat az Egyház tanításának és parancsainak. A kereszténység gyakorlatilag Krisztusnak való engedelmesség a Pápa és a vele egyesült főpásztorok személyében, értelmünk alávetése tanításnak, akaratunk engedelmissége parancsainak (Marmiot: Krisztus a lélek élete. Ford. Simon Árkád. Bp. 1938. 10.).

Szent István és Isten országának polgárai vagyunk

- Szent István országának polgárává születtem, katolikusként pedig Isten országának polgárává születtem. Ez a két legrégebb, elhatározó mozzanata van életemnek. Minden mást, osztályt, csoportot csak az idők járása hoz és az idők változása visz el. Mint katolikus világrészekben és örökkévalóságban gondolkodom. Mint magyarnak a lelke ott jár a Szudéták, az ősi, Szent Istvántól a szent Jobbal megjelölt távoli hantok fölött. És amerre Szent István fiai, leányai gyötrődnek, nyelvre tekintet nélkül, azok mind a szívemen és imádságomban vannak. Amennyire nem akarunk tudni azokról, akik külső bujtogatásra hátat fordítottak a magyar hazának, annyira megbélyegezzük azt, ami a magyar haza idegennyelvű, de hűséges fiaival történik a fosztogatás és embertelenség jegyében. Az ideológusok ajka már rég kirojtólódik, elvásik, de mi Szent Márton hitvalló szilárdságával, Szent Kriván vértanui erejével állunk eszményeink mellett. És volt ennek az egyházmegyének egy világi katolikusa, a haza bölcse, aki a törvénytelenséggel nem működött közre, hanem várt és bízott a törvény és jog erejében. Omolhatik minden, de az igazság túlél mindent. Addig jól vigyázzunk: nem mind katolikus magyar az, amit annak mondanak. Katolikusok és magyarok,

Mária ősi népe vagyunk és maradunk rabságon, viharon, kereszten, nyomoron át. Ezeken keresztül is él a remény: Mária gyermeke, Mária nemzete nem veszhetsen el.

A hercegprímás hatalmas beszédét a százezres tömeg egy emberként hosszú ideig ünnepelte. A lekésedés elültével Kovács Sándor megyéspüspök zárta be a kongresszust és felajánlotta a várost és az egyházmegyét a Boldogságos Szűznek.

Ezzel végetért Szombathely nagy ünnepe, amelyhez hasonlóra senkisémm emlékszik vissza a Dunántúlon. Nem külsőség, nem ünneplési vágy hozta ide a Dunántúl népét, hanem a vallásos hit és mélységes meggyőződés. A két napon egyedül a székesegyházban 20.000 szentáldozást szolgáltattak ki, de nagy volt az áldozók száma a város többi templomában is. A hívek lélekben megerősödve az eredményes újjáépítés reményének erejével szívükben tértek vissza otthonukba.

Új Ember 1947. SZEPTEMBER 14. pg.

Mindszenty József bíboros hercegprímás mondta el a fenti beszédet a Mária-kongresszus nagygyűlésén a Szombathely-i Főtéren, 1947. szeptember 8-án, hétfői napon. Fényképek találhatók a "Fénykép Album"-ban a "Mária Kongresszus" cím alatt.

Nincs még angol változat. Hálásak lennénk magyar fordításért.
Project Manager